

			Artikel 5.
(508. 1.)	KONINKLIJKE BOODSCHAP.		De bouw van de duurzame versterkingen, bedoeld in artikel 1, wordt zoo laat mogelijk aangevangen, op een zoodanig tijdstip, dat deze kan zijn voltooid vóórdat de in artikel 1 bedoelde afsluitdijk over de geheele lengte tot op het peil van gemiddeld laagwater is gereedgekomen, terwijl op het tijdstip waarop die versterkingen voltooid zijn, tevens de aanschaffing der wapeningen moet hebben plaats gehad.
	Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.		De voorzieningen, bedoeld in artikel 2, worden gelijktijdig met vorenbedoelden afsluitdijk voltooid.
	Wij bieden u hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet nopens maatregelen en werken noodig tot voorziening in de belangen van de landsverdediging in verband met de afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee.		De voorzieningen, bedoeld in artikel 4, worden voltooid vóórdat het maken van vorenbedoelden afsluitdijk zoo ver is gevorderd, dat het ter plaatse daarvan beschikbare doorstroombingsprofiel is teruggebracht tot ongeveer 13 000 M2. beneden den gemiddelden hoogwaterstand ter plaatse.
	De toelichtende memorie (en bijlagen), die het wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.		Artikel 6.
	En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.		Ten laste van het fonds, bedoeld in artikel 4 van de wet van den 14den Juni 1918 (<i>Staatsblad</i> n°. 354), welk fonds bij de wet van den 20sten December 1918 (<i>Staatsblad</i> n°. 827) Zuiderzeefonds is genoemd, worden gebracht de uitgaven, vereischt voor de maatregelen en werken, bedoeld in de artikelen 1, 2, 3, 4 met dien verstande, dat daarvan worden uitgezonderd de uitgaven voor werken, welke uit anderen hoofde ten laste van de Staatsbegrooting in uitvoering zijn of zullen worden genomen.
	Het Loo, den 26 Juni 1920.		Artikel 7.
	WILHELMINA.		Aan het in artikel 6 bedoelde fonds wordt, in afwijking in zooverre van het bepaalde in het tweede lid van artikel 4 van de wet van den 14den Juni 1918 (<i>Staatsblad</i> n°. 354) en het bepaalde onder <i>b</i> van artikel 4 der wet van den 20sten December 1918 (<i>Staatsblad</i> n°. 827), gedurende 12 achtereenvolgende jaren, gerekend van af het jaar 1926, ten laste van het hoofdstuk der Staatsbegrooting betreffende het Departement van Oorlog eene bijdrage van f 200 000 per jaar toegekend, welke bijdrage in mindering komt van de rente van de kosten der in vorenbedoelde wetsartikelen bedoelde maatregelen en werken tot voorziening in de belangen der landsverdediging.
(508. 2.)	ONTWERP VAN WET.		Bij de vaststelling dezer rente worden niet medegerekend de kosten van de voorzieningen, bedoeld in de artikelen 2 en 4, voor zoover die zich niet tot eene afzonderlijke kostenverrekening leenen, alsmede de kosten van de voorzieningen, bedoeld in artikel 3.
	WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.		Bij voornoemde vaststelling tellen voor een gedeelte mede de kosten der in artikel 4 bedoelde voorzieningen, die ook dienstbaar worden gemaakt aan andere belangen dan die der landsverdediging. Het vaststellen van vorenbedoeld gedeelte zal geschieden in onderling overleg tusschen Onze Ministers van Oorlog en Waterstaat.
	Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:		De rente, die na mindering van de bijdrage nog moet worden betaald, wordt in het jaar 1938 en desvereischt ook in de daarop volgende jaren ten laste gebracht van het hoofdstuk der Staatsbegrooting betreffende het Departement van Oorlog, in dier voege, dat per jaar geen hooger bedrag dan f 200 000 hiervoor wordt uitgetrokken.
	Alzoo Wij in overweging hebben genomen dat de maatregelen en werken, bedoeld onder B van artikel 1 van de wet van den 14den Juni 1918, tot afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee (<i>Staatsblad</i> n°. 354), deels verband houden met de onder A, 1°, van artikel 1 van vorengenoemde wet bedoelde werken en op grond van het eerste lid van artikel 2 van die wet behooren te worden vastgesteld bij afzonderlijke wet, waarbij tevens behoort te worden bepaald, welke van de daarvoor noodige uitgaven zullen gebracht worden ten laste van het in artikel 4 van die wet bedoelde fonds;		Lasten en bevelen, dat deze in het <i>Staatsblad</i> zal worden geplaatst en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.
	Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:		Gegeven te
	Artikel 1.		De Minister van Oorlog,
	Er worden aangelegd duurzame versterkingen op of nabij den onder A, 1°, van artikel 1 van de wet van den 14den Juni 1918 (<i>Staatsblad</i> n°. 354) bedoelden afsluitdijk om de nadering daarlangs te kunnen beletten en om de daarin gelegen sluizencomplexen te kunnen beschermen.		De Minister van Marine <i>a.i.</i> ,
	Er wordt voorzien in de bewapening van alle vorenbedoelde versterkingen.		De Minister van Financiën,
	Artikel 2.		De Minister van Waterstaat,
	Voor de opstelling en verplaatsing van troepen, voertuigen en geschut worden voorzieningen aan den in artikel 1 bedoelden afsluitdijk en de daarin gelegen werken gemaakt.		
	Artikel 3.		
	Er worden voorzieningen gemaakt aan de te bouwen sluizen in den in artikel 1 bedoelden afsluitdijk, ten einde deze sluizen voor inundatiedoeleinden te kunnen bezigen en ook in andere opzichten te doen beantwoorden aan militaire eischen.		
	Artikel 4.		
	Er worden voorzieningen getroffen, ten einde het voor bestaande duurzame verdedigingsstellingen benoodigde inundatiewater te kunnen betrekken uit de Noordzee bij IJmuiden.		

(508. 3.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Inleiding.

Artikel 1 van de wet van den 14den Juni 1918 tot afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee (*Staatsblad* n°. 354) bepaalt onder 3, dat voor rekening van den Staat de maatregelen getroffen en de werken uitgevoerd worden, die noodig zijn tot voorziening in de belangen van de landsverdediging in verband met de onder A van dit artikel bedoelde werken, terwijl artikel 2 van genoemde wet voorschrijft, dat vorenbedoelde maatregelen en werken bij afzonderlijke wet zullen worden vastgesteld, waarbij tevens zal worden bepaald, welke van de daarvoor noodige uitgaven zullen worden gebracht ten laste van het in artikel 4 dezer wet bedoelde fonds.

In artikel 2 is verder bepaald, dat het ontwerp van vorenbedoelde afzonderlijke wetten — voor zoover zij verband houden met de onder A, 1°, van artikel 1 bedoelde werken — binnen twee jaar na de inwerkingtreding van deze wet bij de Staten-Generaal moeten zijn ingediend.

De in artikel 1, sub A, 1°, bedoelde werken zijn die, noodig tot afsluiting van de Zuiderzee door een afsluitdijk, loopende van de Noordhollandsche kust door het Amsteldiep naar het eiland Wieringen en van dit eiland naar de Friesche kust bij Piaam.

Het is op grond van het vorenstaande, dat het hierbij overgelegde wetsontwerp is opgemaakt.

In het wetsontwerp zijn de te treffen maatregelen en uit te voeren werken, noodig tot voorziening in de belangen van de landsverdediging, uit den aard der zaak slechts in groote lijnen aangegeven.

De uitvoering zal geschieden door de zorg van het Departement van Waterstaat, met uitzondering van de zuiver militaire werken, die zullen worden uitgevoerd door de zorg van het Departement van Oorlog, een en ander in onderling overleg tusschen genoemde Departementen.

Bij de samenstelling van het wetsontwerp is de omstandigheid onder oogen gezien, dat onzekerheid bestaat omtrent de ontwikkeling van de internationale verhoudingen, in het bijzonder omtrent den invloed en de positie van den Volkenbond.

In verband daarmee is de uitvoering van de zuiver militaire werken tot een zoo ver mogelijk verwijderd tijdstip uitgesteld. Hierdoor wordt de mogelijkheid geopend, de ontwikkeling der internationale verhoudingen gedurende meerdere jaren af te wachten en daarna zoo noodig tot wijziging van de in algemeene trekken ontworpen militaire voorzieningen over te gaan.

In dit verband zij er ten overvloede de aandacht op gevestigd, dat alvorens met de uitvoering van de in dit wetsontwerp aangegeven maatregelen en werken kan worden aangevangen, de noodige gelden bij de begrotingswetten voor het Zuiderzeefonds zullen toegestaan moeten zijn, zoodat de Staten-Generaal in elk geval in de gelegenheid zullen zijn de juistheid van de bij aanneming van het thans in behandeling zijnde wetsontwerp genomen beslissingen aan de ontwikkeling der omstandigheden te toetsen.

Beoogde maatregelen en werken.

Bij de samenstelling van dit wetsontwerp is uitgegaan van de grondgedachte dat de onder B van artikel 1 van de wet van den 14den juni 1918 (*Staatsblad* n°. 854) bedoelde maatregelen en werken beperkt dienen te worden tot hetgeen noodig is om bezwaren, welke door de werken, bedoeld onder A, 1°, van artikel 1 van die wet voor de landsverdediging ontstaan, te veronzijdigen.

De nadeelen van de totstandkoming van den afsluitdijk zijn:

1°. dat daardoor voor een uit het oosten komenden vijand een toegangsweg naar de provincie Noordholland wordt gevormd;

2°. dat daardoor het stellen van inundatiën ten behoeve van bestaande stellingen nadeelig wordt beïnvloed.

Om het nadeel, genoemd onder 1°, op te heffen, moet de verdediging van den nieuwen toegangsweg naar de provincie Noordholland voorbereid worden.

Om het nadeel, genoemd onder 2°, op te heffen, moet gezorgd worden, dat de waterstanden op het IJsselmeer beheerscht kunnen worden ten behoeve van het stellen van inundatiën en voorts dat — ter compensatie van de geringere capaciteit voor inundatiedoeleinden, welke het IJsselmeer heeft, vergeleken met die van de Zuiderzee — een beter gebruik van de Noordzee als bron voor inundatiewater wordt gewaarborgd.

De beoogde maatregelen en werken zullen tot het volgende worden bepaald:

I. Aanleg van eenvoudige duurzame versterkingen tot verdediging van den afsluitdijk en tot bescherming van de in dien dijk te bouwen sluizen.

Hierbij is er op gerekend, dat deze sluizen — in het oorspronkelijke plan van den afsluitdijk alleen op Wieringen gedacht — thans desgewenscht in twee groepen zullen worden aangelegd, waarvan de eene nabij Wieringen en de andere nabij de Middelgronden. De versterkingen, noodig ter bescherming van laatstgenoemd sluizencomplex, zullen dan tevens kunnen dienen tot afsluiting van de gemeenschap langs den afsluitdijk in westelijke richting; de versterkingen, noodig ter bescherming van eerstgenoemd sluizencomplex, zullen kunnen medewerken om de gemeenschap over den dijk aan een uit het westen komenden aanvaller te ontzeggen.

De duurzame versterkingen zijn ontworpen volgens de thans heersebende inzichten te dien opzichte, waarbij gestreefd is naar eene zoo groot mogelijke verspreiding van die versterkingen en beperking van de bezetting door eene ruime toepassing van goed gedekt opgestelde mitrailleurs.

II. Voorzieningen aan den afsluitdijk en de daarin gelegen werken, ten einde daarop snel en voor gezicht uit zee gedekt troepen, voertuigen en geschut te kunnen verplaatsen of te kunnen opstellen.

Daartoe is het noodig:

1°. bij den aanleg van het op den binnenberm van den afsluitdijk ontworpen dubbelspoor te rekenen op een ruim aantal verbindingen tusschen beide sporen, alsmede, waar noodig, op een derde spoor ter plaatse waar het geschut op spoorwegaffuit zal wolden opgesteld; de afsluitdijk moet op die plaatsen zóó breed worden gemaakt, dat hot derde spoor, zoomede het daarop te stellen geschut, plaats kunne vinden zonder dat het verkeer over den mede op den binnenberm aan te leggen weg voor gewoon verkeer daardoor gehinderd wordt;

2°. op de kruin van den afsluitdijk eene beplanting met laag hout aan te brengen, of eene andere voorziening te maken, welke de verlangde gezichtsdekking verschaft;

3°. te rekenen op het vervoer van geschut, militaire voertuigen en automobielen over den op den binnenberm te maken harden weg en van zwaar geschut over de spoorbanen, de bruggen in dien weg en in de spoorbanen daarbij inbegrepen,

waartoe de bruggen reeds dadelijk en de wegbaan naar gelang dit in verband met de inklinking van den dijk practisch uitvoerbaar zal zijn, op die lasten moeten zijn berekend.

III. Voorzieningen aan de in den afsluitdijk te bouwen uitwaterings- en schutsluizen, opdat,

- 1°. zij voor inundatiedoeleinden kunnen worden gebezigd;
- 2°. de waterkeeringen zoo weinig mogelijk aan geschutvuur en vliegerbommen zijn blootgesteld;
- 3°. bij eventueele beschadiging door geschutvuur, vliegerbommen als anderszins de daarvan voor den verdediger te duchten gevaren tot kleineren omvang kunnen worden teruggebracht;
- 4°. zij in korten tijd zooveel mogelijk onbruikbaar kunnen worden gemaakt, ten einde te beletten dat een vijand, die zich van de sluizen heeft meester gemaakt, deze dadelijk ten eigen bate aanwendt.

IV. Voorzieningen, ten einde het voor de bestaande duurzame verdedigingsstellingen benoodigde inundatiewater, voor zoover dat tot dusverre aan de Zuiderzee ontleend moet worden, te kunnen betrekken uit de Noordzee bij IJmuiden, waartoe:

- 1°. in de bestaande en nog te bouwen schutsluizen te IJmuiden inrichtingen aan te brengen, opdat het doorstrotingsprofiel een zoo groot mogelijk oppervlak verkrijgt;
- 2°. de afsluiting van het IJ bij Schellingwoude te vervangen door eene afsluiting beoosten het fort Pampus en bewesten het fort Coehoorn en eene wateroppervlakte (IJmeer) insluitende van ten hoogste 6 000 H.A., waarbij dan de verbinding met het overige deel der afgesloten Zuiderzee behouden moet blijven door middel van schut- en uitwateringsluizen in den nieuwen afsluitdijk, van welke sluizen de afmetingen moeten voldoen aan de voor inundatiedoeleinden te stellen eischen;
- 3°. de bereids uit anderen hoofde voorgenomen verruiming van het Noordzeekanaal tot 100 M. bodembreedte en 15 M. diepte beneden N.A.P. tot stand moet worden gebracht en verruiming moet geschieden van de nauwe gedeelten der Amsterdamsche haven en van de verbinding daarvan met het hierboven beschreven afgesloten deel der Zuiderzee tot een profiel van ten minste 2000 M2. natten inhoud;
- 4°. verbetering moet worden gebracht in den aanvoer van inundatiewater naar het noordfront der Stelling van Amsterdam, welke verbetering op verschillende wijzen kan worden tot stand gebracht, waarover evenwel in verband met aanhangige plannen tot wijziging van het Noordhollandsch kanaal thans nog niet kan worden beslist.

De beschrijvingen en begrotingen van de ontworpen militaire werken met hunne bewapeningen zijn opgenomen als bijlagen bij het hierbij ter kennisneming aan de leden der Staten-Generaal overgelegde verslag (Eerste gedeelte) van de Zuiderzee-commissie voor defensiebelangen, ingesteld bij beschikking van den Minister van Oorlog van 9 September 1918, IIde Afd., n°. 122. ¹⁾

Met de in dit niet voor openbaarmaking bestemde verslag opgenomen beschouwingen wordt voor het meerendeel door de Regeering ingestemd. De samenvatting wordt, behoudens de daarop in het wetsontwerp gemaakte beperkingen, door de Regeering aanvaard.

Gelijk hierboven werd uiteengezet, ligt het in de bedoeling de uitvoering van de ontworpen militaire werken en de aanschaffing van hunne bewapeningen tot een zoo laat mogelijk tijdstip te verschuiven; alsdan zal bij die uitvoering en aanschaffing rekening worden gehouden met den stand van de militaire techniek op dat oogenblik.

¹⁾ Deze stukken zijn ter kennisneming voor de leden der griffie nedergelegd.

Kosten.

De kosten van de onder I bedoelde militaire werken, met inbegrip van de bewapening, worden volgens de thans geldende prijzen geraamd op rond f 12 000 000.

Opgemerkt zij, dat deze kosten in 1914, vóór den oorlog, zouden hebben bedragen omstreeks f 5 000 000.

Dit wordt naar voren gebracht ter vergelijking met de raming van den afsluitdijk van f 66 250 000, genoemd in de Memorie van Toelichting betreffende de wet van den 14den Juni 1918 (*Staatsblad* n°. 354), welke raming is gegrond op dienovereenkomstige prijzen.

In de som van f 12 000 000 zijn niet begrepen de kosten voor de waterstaatswerken, die ter plaatse van bedoelde militaire werken noodig zijn tot vorming van plaatselijke verbredingen van den afsluitdijk en tot oeververdediging.

De kosten der voorzieningen, genoemd onder II, III en IV, zijn nog niet geraamd, omdat hiervoor thans geen betrouwbare gegevens beschikbaar zijn.

De kosten, vereischt voor de voorzieningen, genoemd onder I tot en met IV, belmoren, voor zoover zij rechtstreeks verband houden met de afsluiting der Zuiderzee, te worden gebracht ten laste van het fonds, bedoeld in artikel 4 van vorengenoemde wet.

Het bedrag van de kosten voor de voorzieningen I tot en met IV zal besteed zijn op het einde van de periode van 14 jaar, bedoeld in vorengenoemd artikel, terwijl krachtens dat zelfde artikel de rente dezer kosten gedurende die periode aan bedoeld fonds zal worden toegekend.

De toekenning dezer rente zal geschieden ten laste van de Oorlogsbegrooting; ten einde deze niet te zwaar te belasten gedurende de jaren, waarin de grootste bedragen aan de voorzieningen zullen worden besteed, komt het gewenscht voor de rente gelijkelijk over meer jaren te verdeden op den voet als thans is bepaald ten aanzien van de bijdrage, die ten laste van de Waterstaatsbegrooting komt; deze bijdrage is die, ten bedrage van f 2 000 000, bedoeld in artikel 4 van vorengenoemde wet.

Hoewel het — wegens het niet bekend zijn met het totale bedrag, noodig voor de voorzieningen, genoemd onder I tot en met IV, voor zoover de kosten hiervan komen ten laste van het fonds — niet mogelijk is thans eene berekening te maken van de gemiddelde rente gedurende de vorenbedoelde periode, zoude met het vaststellen van eene voorloopige gemiddelde rente voorkomen worden, dat de Oorlogsbegrooting gedurende enkele jaren zwaar wordt belast met de te betalen rente.

Vermeend wordt, dat met de vaststelling van eene voorloopige gemiddelde rente van f 200 000 per jaar gedurende 12 jaar, voor de eerste maal toe te kennen ten laste van de Oorlogsbegrooting voor het dienstjaar 1921, het hiermede beoogde doel wordt bereikt.

Nadat de juiste totale kosten voor de voorzieningen en de tijdstippen, waarop hiervoor bedragen zijn beschikbaar gesteld, bekend zullen zijn, kan de rente zuiver worden vastgesteld en de reeds ten laste van de Oorlogsbegrooting toegekende bijdragen in mindering worden gebracht van hetgeen ten laste van deze begrooting moet komen.

Bij de vaststelling te zijner tijd van de kosten voor de voorzieningen, vereischt met het oog op de landsverdediging, zal rekening moeten worden gehouden met de omstandigheid, dat enkele voorzieningen zich niet voor eene afzonderlijke kostenverrekening leenen, zooals die, bedoeld onder II, 3°, III en IV, 1°, voor wat betreft de te maken nieuwe schut-sluis te IJmuiden, terwijl andere voorzieningen slechts ten deele met de landsverdediging verband houden, namelijk:

- a. die onder IV, 2°, omdat het door de nieuwe afsluiting te vormen IJmeer ook aan de afwaterings- en verkeersbelangen zal ten goede komen en de daartoe aan te leggen dijken voor een groot deel later dienst zullen doen als meerdijken voor de te maken zuidwestelijke en zuidoostelijke inpolderingen;

b. die onder IV, 3°, omdat de voorzieningen van het Noordzeekanaal van IJmuiden tot Amsterdam reeds uit anderen hoofde in uitvoering zal worden genomen;

c. die onder IV, 4°, omdat daarmee ook een scheepvaartbelang is gediend.

Artikelen.

Artt. 1, 2, 3 en 4. In deze artikelen zijn de maatregelen, voorzieningen on weikon opgenomen, welke hierboven onder „Beoogde maatregelen en wenken” nader toegelicht zijn.

Art. 5. Indien de waterstaatswerken tot afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee in een bepaald stadium van uitvoering zijn gekomen, moeten de versterkingen met hare bewapeningen en andere werken en voorzieningen in verband met do landsverdediging gereed zijn, aangezien anders gevaar voor die landsverdediging zoude ontstaan. Het is om die reden, dat in dit artikel is vastgelegd, wanneer in verband met de vordering van vorenbedoelde waterstaatswerken de militaire werken c.a. voltooid moeten zijn.

Blijkens het verslag der Staatscommissie, benoemd bij Koninklijk besluit van 8 September 1892 n°. 21 tot het instellen van een onderzoek omtrent eene afsluiting en eene droogmaking van de Zuiderzee, werd door die commissie aangenomen, dat bij den bouw van den afsluitdijk op twee sluitgaten, ter gezamenlijke lengte van 16 500 M., moest worden gerekend.

Daargelaten hoe de sluiting van den afsluitdijk in werkelijkheid zal worden uitgevoerd, blijft het een eisch, dat de voorzieningen, noodig om de gewenschte hoeveelheid inundatiewater, die tot dusverre werd ontleend aan de Zuiderzee, te kunnen betrekken uit de Noordzee bij IJmuiden, gereed zijn op een tijdstip, waarop de open verbinding tusschen het af te sluiten gedeelte van de Zuiderzee en het buitenwater nog een voldoende doorstromingsprofiel aanbiedt. Gemeend wordt, dat hiervoor een profiel van 13 000 M2. beneden de hoogte van gemiddeld hoogwater ter plaatse voldoende is, welk profiel nagenoeg overeenstemt met het doorstromingsprofiel, dat boven een tot laagwater opgezonden dam ter lengte van 16 500 M. beneden de genoemde hoogte zou overblijven.

Art. 6. Dit artikel is hierboven onder „Kosten” nader toegelicht.

Art. 7. De bijdrage van f 200 000 per jaar gedurende 12 achtereenvolgende jaren vertegenwoordigt na het einde van dit

tijdsverloop en berekend tegen 5 pct. rente per jaar een totaal bedrag van ongeveer f 3 343 000.

Beginnende met eene bijdrage bij den aanvang van het jaar 1921, zoo wordt vorengenoemd totaal bedrag verkregen op het einde van het jaar 1932.

Dit komt vrijwel overeen met de rente, berekend tegen hetzelfde percentage, van eene som van f 20 000 000, die voor de maatregelen en werken ten behoeve van de landsverdediging eventueel zoude moeten worden opgenomen volgens onderstaande becijfering.

Jaar.	Op te nemen bedrag.	Rente.
1927	f 3 000 000	f 150 000
1928	3 000 000	300 000
1929	3 000 000	450 000
1930	3 000 000	600 000
1931	4 000 000	800 000
1932	4 000 000	1 800 000
te zamen	f 20 000 000	f 3 300 000

Het bedrag van f 20 000 000 moet blijkens het gestelde onder „Kosten” als voorloopig gedacht worden aangemerkt, waarbij voor de militaire werken, met inbegrip van de bewapening, bedoeld sub I, is gerekend op f 12 000 000 (zie bladzijde 4 dezer Memorie) en voor de overige werken op f 8 000 000.

Blijkt meer noodig te zijn, dan kan de meer aan het fonds te betalen rente later worden verrekend.

Overigens is hierboven onder „Kosten” een en ander nader toegelicht.

De Minister van Oorlog,
W. F. POP.

De Minister van Marine a.i.,
W. F. POP.

De Minister van Financiën,
DE VREES.

De Minister van Waterstaat,
A. A. H. W. KÖNIG.

(508. 4.)

BRIEF VAN DEN MINISTER VAN OORLOG.

*Aan
den Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.*

's Gravenhage, 25 Augustus 1920.

Bij Koninklijke Boodschap van 26 Juni j.l. werd door Hare Majesteit de Koningin het wetsontwerp met Memorie van Toelichting nopens maatregelen en werken noodig tot voorziening in de belangen van de landsverdediging in verband met de afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee en bijbehorende bescheiden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden.

In verband met den spoed, bij de indiening van het ontwerp van wet vereischt, was bij vorenbedoelde bescheiden niet gevoegd het ter zake gevraagde advies van de Iste Afdeeling van den Raad van Defensie, hetwelk werd uitgebracht op 17 Juni j.l., onder n°. 286, Geheim.
Het heeft Hare Majesteit de Koningin behaagd mij bij Hare beschikking van 7 Augustus j.l. n°. 6, te machtigen, overeenkomstig mijne ter zake gedane voorstellen, vorenbedoeld advies, vergezeld van eene daarbij behoorende nota van de leden M. D. A. FORBES WELS en F. J. H. EVERS van vorengenoemden Raad aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter kennisneming te doen toekomen, op grond waarvan die bescheiden U hierbij worden aangeboden. Die stukken zijn niet voor openbaarmaking geschikt, weshalve ik U, op grond van de boven aangehaalde machtiging van Hare Majesteit de Koningin, verzoek, deze wel te willen doen deponeren ter griffie van de Staten-Generaal, gelijk geschied is met het bij het ontwerp van wet gevoegde verslag van de Zuiderzee-Commissie voor Defensiebelangen, opdat de leden van dat Hooge College van den inhoud kennis kunnen nemen. ¹⁾

De Minister van Oorlog,
W. F. POP.

¹⁾ De bij dezen brief ingezonden stukken zijn ter griffie der Tweede Kamer nedergelegd, ter kennisneming voor de leden.

(104. 1.)

VOORLOPIG VERSLAG.

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 508
der Zitting 1919—1920.)

Algemeene beschouwingen.

Verscheidene leden zagen in de indiening van dit wetsontwerp eene aanwijzing, dat de Regeering er van overtuigd is, dat van vermindering van defensielasten binnen afzienbaren tijd geen sprake zal kunnen zijn. Bezat de Regeering deze overtuiging niet, dan zou zij ongetwijfeld thans nog niet komen met voorstellen tot het treffen van verschillende maatregelen in het belang der landsverdediging, welke eerst na vele jaren, wanneer de Zuiderzee zal zijn drooggelegd, tot uitvoering zullen kunnen worden gebracht. In verband met hun verzet tegen alle defensieuitgaven verklaarden zij ook tegen dit wetsontwerp hunne stem te zullen uitbrengen.

Vele andere leden wezen intusschen op het feit, dat, blijkens art. 2 van de Wet van 14 Juni 1918 (*Staatsblad* n°. 354) tot afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee, een wetsontwerp als het onderhavige binnen twee jaar na de inwerkingtreding dier wet bij de Staten Generaal moest worden ingediend. De uit deze indiening gemaakte gevolgtrekking ten aanzien van de opvatting der Regeering omtrent eene mogelijke vermindering van militaire lasten mist dus elken redelijken grond.

Sommige leden waren van oordeel, dat, nu het ontwerp bij de Staten-Generaal is ingediend en derhalve aan het genoemde voorschrift van art. 2 der Wet van 14 Juni 1918 is voldaan, met de verdere behandeling geen haast behoeft te worden gemaakt.

Deze opvatting vond bestrijding bij andere leden, die meenden, dat, hoewel volgens art. 5 met den bouw der aan te leggen werken eerst veel later zal kunnen worden aangevangen, uitstel van de behandeling van het ontwerp niet geraden zou zijn met het oog op de wenschelijkheid, dat niet te lang met het reserveeren van de noodige terreinen worde gewacht.

Eenige leden spraken den wensch uit, dat niet te veel vaste werken zullen worden gemaakt.

Dat dit wetsontwerp, dat eigenlijk van zuiver technischen aard is, ingevolge het bovenaangehaalde art. 2 der wet van 14 Juni 1918 ook bepalingen van financieelen aard moest bevatten, waardoor het een eenigszins tweeslachtig karakter verkreeg, werd door enkele leden ten zeerste betreurd.

Van andere zijde werd gewezen op de omstandigheid, dat hier de kosten van verschillende verdedigingswerken zullen worden gebracht ten laste van het Zuiderzeefonds. De hier aan het woord zijnde leden hadden hiertegen ernstig bezwaar. Zij zouden deze kosten òf op hoofdstuk VIII òf op hoofdstuk IX der Staatsbegrooting wenschen te zien gebracht, zoodat, wanneer de Kamer de uitgaven voor de betrokken werken zal hebben te voteeren, deze post voor post kunnen worden besproken en in stemming gebracht. Ook bij den aanleg van het Merwedekanaal zijn op rekening van de aanlegkosten van het werk, feitelijk dus zonder medewerking van de Staten-Generaal, verschillende militaire werken tot stand gebracht, welke naderhand geheel overbodig zijn gebleken.

Artikel 5.

Enkele leden gaven als hunne meening te kennen, dat, wanneer de voorzieningen, genoemd in het laatste lid van dit artikel nog niet gereed zijn op het oogenblik, waarop de dichting der sluitgaten zou moeten plaats hebben, niet op het gereed komen dier voorzieningen moet worden gewacht, doch met de dichting moet worden aangevangen. Het benodigde inundatiewater zou dan wellicht tijdelijk op andere wijze, bijv. door bemaling, kunnen worden verkregen. De leden, die deze opmerking maakten, vroegen, of de Regeering bereid is een onderzoek in deze richting in te stellen.

Eenige leden waren van oordeel, dat het laatste gedeelte van het eerste lid van art. 5 kan vervallen, omdat in de laatste alinea van art. 1 hetzelfde is bepaald.

Andere leden wezen naar aanleiding van deze opmerking op het feit, dat in art. 1 wordt bepaald, dat in de bewapening der versterkingen zal worden voorzien, terwijl in art. 5 het tijdstip wordt aangegeven, waarop de aanschaffing der bewapeningen moet hebben plaats gehad.

Aldus vastgesteld den 5den November 1920.

1)
DUYMAER VAN TWIST.
RUGGE.
HEEMSKERK.
DE MONTÉ VER LOREN.

1) Het lid der Commissie de heer VAN DER VOORT VAN ZIJP is wegens verblijf in het buitenland niet in de gelegenheid geweest aan de vaststelling van dit Voorloopig Verslag mede te werken.

47. 1.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 508
der Zitting 1919—1920 en n°. 104
der Zitting 1920—1921.)

Algemeene beschouwingen.

Gelijk in de Memorie van Toelichting op het ontwerp van wet reeds werd uiteengezet, is dat ontwerp ingediend ingevolge de bepalingen, vervat in de artikelen 1 en 2 van de wet van den 14den Juni 1918 (*Staatsblad* n°. 354), tot afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee. Ondergeteekenden kunnen zich dan ook geheel vereenigen met het gestelde in de tweede alinea van het Voorloopig Verslag, weshalve zij het overbodig achten, nader in te gaan op de — daarmede reeds weerlegde — beschouwingen, vervat in de eerste alinea van dat Verslag.

De opvatting van sommige leden, neergelegd in de derde alinea van het Voorloopig Verslag, kan door ondergeteekenden niet worden gedeeld. De indiening van deze Memorie van Antwoord is — wegens de redenen, welke hieronder nader zijn uiteengezet — zeer vertraagd, doch hierin mag geen aanwijzing worden gezien, als zou de Regeering van oordeel zijn, dat de verdere behandeling van het onderhavige wetsontwerp zonder bezwaar zou kunnen worden uitgesteld.

Door bijzondere omstandigheden, welke zich hebben voorgedaan, namelijk dat — in verband met den ongunstiger, toestand van 's Lands financiën — in de afgelopen jaren bij de uitvoering van de Zuiderzeewerken een vertraagde werkwijze is gevolgd, zijn thans nog geen moeilijkheden bij de uitvoering dier werken voortgekomen uit het feit, dat reeds meer dan vier jaren verlopen zijn sinds de indiening van dit wetsontwerp, zonder dat de wettelijke regeling nopens de — voor 's Lands defensie noodzakelijke — maatregelen en werken is tot stand gekomen.

Thans doet echter de behoefte aan het tot stand komen der wet zich dringend gevoelen, zulks niet alleen om de reden, welke in de vierde alinea van het Voorloopig Verslag reeds naar voren werd gebracht, doch ook wegens de omstandigheid, dat de militaire maatregelen en werken deels — voor wat hun technische uitvoering betreft — nauw verband houden met de werken van zuiver waterstaatkundigen aard, zoodat daarmede bij de uitvoering dier waterstaatswerken al dadelijk rekening moet kunnen worden gehouden. Nog daargelaten dat laatstbedoelde uitvoering in een enkel geval reeds zoover gevorderd is, dat militaire maatregelen reeds thans noodzakelijk zijn, klemt deze laatste reden te meer, nu de laatstondergeteekende, gelijk hij reeds bij de behandeling van de jaarlijksche begrooting van het Zuiderzeefonds voor het dienstjaar 1923 opmerkte, krachtig streeft naar het tot stand brengen eener regeling, om de uitvoering der Zuiderzeewerken in sneller tempo te doen plaats vinden dan tot nu toe geschiedt.

Voorts zal het — behalve voor de Zuiderzeewerken — ook voor den sluishouw te IJmuiden en voor andere werken noodig zijn, dat zekerheid worde verkregen, wanneer de daarbij in het belang der Landsverdediging (in verband met de afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee) uit te voeren voorzieningen gereed moeten zijn, zoodat ook uit dien hoofde het spoedig tot stand komen der wet van militaire strekking noodzakelijk is.

In de vijfde alinea van het Voorloopig Verslag wordt door eenige leden de wensch uitgesproken, dat niet te veel vaste werken zullen worden gemaakt. Hieromtrent zij opgemerkt,

dat het niet in de bedoeling ligt om meer vaste werken te maken dan strikt noodzakelijk is. Gelijk den leden der Tweede Kamer bekend is uit de ter griffie van de Kamer neergelegde ontwerpen — welke nochtans slechts moeten worden beschouwd als een voorloopig beeld, aangezien vermoedelijk een en ander bij nadere uitwerking nog wijziging zal dienen te ondergaan —, bestaat een belangrijk deel der volgens het ontwerp van wet uit te voeren werken en te treffen voorzieningen uit de aanschaffing van mobiele bewapeningen c.a. Uit den aard der zaak zijn echter de werken, welke moeten dienen tot directe accesverdediging — vooral wegens de beperkte ruimte, welke voor die werken nabij de te beschermen objecten beschikbaar zal zijn —, als ook de militaire voorzieningen aan de sluizen zelf aan een vaste plaats gebonden, zoodat het bouwen van vaste werken niet geheel kan worden ontgaan.

Het bezwaar, door enkele leden — blijkens het gestelde in de zesde alinea van het Voorloopig Verslag — aangevoerd, dat dit wetsontwerp naast technische bepalingen ook bepalingen van financieele strekking inhoudt, achten ondergeteekenden van formeelen aard. Zij zien hierin geenerlei practisch bezwaar, terwijl zulks niet wel te ondervangen zou zijn geweest. Immers, een financieele regeling was hier in ieder geval noodig; deze had onmogelijk vervat kunnen zijn in de Zuiderzeewet zelf, want toen deze laatste in 1917 en 1918 werd behandeld, kon nog niet worden beoordeeld, welke maatregelen en werken in het belang van de defensie zouden blijken noodig te zijn. Derhalve zou het alleen mogelijk zijn geweest het beweerde eenigszins tweeslachtige karakter van dit wetsontwerp te vermijden, door te bepalen, dat de financieele zijde van deze aangelegenheid wederom bij een andere wet zoude worden geregeld, hetgeen naar de meening van ondergeteekenden een noodelooze omslag zou zijn geweest.

De zevende alinea van het Voorloopig Verslag geeft ondergeteekenden aanleiding tot de volgende opmerkingen. Vermits de te maken militaire werken en te treffen militaire voorzieningen geen andere bedoeling hebben dan de na-deelen op te heffen, welke voor 's Lands verdediging zullen voortvloeien uit de afsluiting c.a. der Zuiderzee, achten ondergeteekenden het alleszins rationeel, dat de daaraan verbonden uitgaven niet worden gebracht ten laste van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting. De bewering, dat „bij den aanleg van het Merwedekanaal op rekening van de aanlegkosten van het werk verschillende militaire werken zijn tot stand gebracht, welke naderhand geheel overbodig bleken te zijn”, is bepaaldelijk onjuist. De militaire werken, welke in verband met dat kanaal zijn tot stand gebracht ¹⁾, waren deels in het belang van het inundatiewezen noodig, en overigens het gevolg van de — om waterstaatkundige redenen noodzakelijke — afsnijding van een gedeelte der wallen van de vesting Gorinchem.

Artikel 5.

De Regeering heeft gemeend het onderzoek, of een wijziging mogelijk zou zijn van de bepaling, vervat in de derde alinea van artikel 5 van het wetsontwerp, in den geest, als door enkele leden werd gewenscht, ter hand te moeten nemen en beantwoording van het Voorloopig Verslag te moeten uitstellen tot na afloop van dat onderzoek. Dit is de reden waarom — gelijk hierboven reeds werd aangestipt — de inzending van deze Memorie eerst geruimen tijd na het verschijnen van het Voorloopig Verslag geschiedt.

Het bedoelde onderzoek is verricht — parallel met elkander — door de Zuiderzeecommissie voor defensiebelangen en de Commissie in zake wijziging der afsluiting van het IJ, waarbij nochtans een schakel tusschen de werkzaamheden dier commissiën aanwezig was, doordat deze eenige gemeenschappelijke leden hadden. Het resultaat van het onderzoek is, dat een weg is gevonden, om de — ook door de Regeering erkende — groote bezwaren, voortvloeiende uit de derde alinea van art. 5 van het wetsontwerp, te ondervangen.

Die bezwaren houden in, dat de hoogst belangrijke water-

¹⁾ Een beschrijving dezer werken treft men aan in hoofdstuk IV van de „Beschrijving van het kanaal van *Amsterdam* naar de *Merwede*”, op last van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid bewerkt door den ingenieur van den Waterstaat P. H. KEMPER.

staatswerken van de afsluiting der Zuiderzee onwrikbaar gekoppeld zouden zijn aan andere omvangrijke waterstaatswerken als de afsluiting van het IJ tusschen Muiderberg en Uitdam en de verruiming van het Noordzeekanaal en van de inlaatmiddelen te IJmuiden, en eventueel zouden moeten worden stilgelegd, met alle gevolgen van dien, wegens vertraging van die andere werken. Er is nu een regeling ontworpen, die eenerzijds de belangen van ’s Lands defensie voldoende waarborgt, doch waarbij anderzijds evenbedoelde bezwaren worden vermeden, en welke is neergelegd in eene wijziging van de 3de alinea van artikel 5 van het ontwerp van wet, gelijk wordt voorgesteld sub I in de hierbij gevoegde Nota van Wijziging. Als toelichting worde daarbij het volgende medegedeeld.

Het wordt namelijk wenschelijk geacht, dat bet tijdstip, waarop een aanvang wordt gemaakt met het treffen der voorzieningen, bedoeld in artikel 4, niet in de wet worde vastgelegd, doch dat dit tijdstip te zijner tijd door de Kroon worde vastgesteld, waarbij dan rekening zal kunnen worden gehouden met overwegingen van waterstaatkundigen of financielen aard, die eventueel een langer of korter uitstel van de uitvoering dier voorzieningen wenschelijk zouden kunnen doen zijn. Al naar gelang nu de vaststelling van dit tijdstip zal plaats hebben, met betrekking tot het stadium, waarin de uitvoering van de werkzaamheden voor de afsluiting der Zuiderzee zal verkeerén, kunnen zich de volgende gevallen voordoen:

1°. *De voorzieningen, bedoeld in artikel 4, zijn zóó tijdig begonnen, dat deze voltooid kunnen zijn vóór het tijdstip, waarop de afsluitdijk tot op de hoogte van gemiddeld laagwater ter plaatse is gereedgekomen, en die voltooiing heeft inderdaad vóór dat tijdstip plaats gehad.*

In dit geval wordt datgene bereikt, wat beoogd werd met de bepaling, welke tot nu toe was opgenomen in de (ongewijzigde) 3de alinea van artikel 5 van het ontwerp van wet. Alsdan zou geheel zijn voldaan aan de eischen, die in het belang van de defensie moeten worden gesteld. Dit geval kan hier dus verder buiten beschouwing blijven.

2°. *De voorzieningen, bedoeld in artikel 4, worden zóó tijdig begonnen, dat deze hadden kunnen zijn voltooid vóór het tijdstip, waarop de afsluitdijk tot op de hoogte van gemiddeld laagwater ter plaatse is gereedgekomen, doch door onvoorziene omstandigheden wordt de voltooiing vertraagd tot na het laatstbedoelde tijdstip.*

In dit geval zouden dus de voorzieningen, noodig voor het stellen van inundatiën, bedeed in artikel 4, nog niet gereed zijn, terwijl toch de afsluiting van de Zuiderzee reeds daadwerkelijk tot stand was gekomen. Het ontstaan van een dergelijken toestand kan alleen worden toegelaten, indien alsdan de eventueele aanvoer van het benodigd inundatiewater op andere wijze kan worden geacht verzekerd te zijn, zoodat op het tijdig stellen der betrokken inundatiën te allen tijde gerekend kan worden.

Het denkbeeld, in het Voorloopig Verslag aangegeven, om hieraan te gemoet te komen door het benodigde inundatiewater tijdelijk door bemaling te verkrijgen, is overwogen, maar niet voor verwezenlijking geschikt gebleken. Technisch zoude zulks uitvoerbaar zijn, doch deze oplossing is niet te aanvaarden, omdat dit middel wegens de onzekerheid, welke in oorlogstijd bestaat ten aanzien van de brandstoffenvoorziening, doch in het bijzonder wegens de trefbaarheid der daarvoor benodigde installaties uit een defensie-oogpunt niet voldoende betrouwbaar is, zoodat het niet verantwoord zoude zijn, belangen van zoo hooge orde als de mogelijkheid van het stellen der inundaties, daarvan afhankelijk te maken.

Er dient daarom een andere weg te worden ingeslagen, en dan komt in de eerste plaats in aanmerking het handhaven — zoolang de voltooiing der in artikel 4 bedoelde voorzieningen nog niet heeft plaats gehad en dus het uitsluitend uit de Noordzee betrekken van het benodigde inundatiewater nog niet mogelijk is — op de afgesloten Zuiderzee van een voor het stellen der inundatiën voldoende hoogen waterstand.

Het spreekt vanzelf, dat in het militaire belang een zoo hoog mogelijke waterstand gewenscht zou zijn, doch hierbij moet ook rekening worden gehouden met de belangen der

afwatering van de landen en boezems, die thans op de open Zuiderzee loozen en uit den aard belang hebben bij! een zoo laag mogelijken waterstand. Een compromis tusschen deze tegenstrijdige belangen bleek intusschen te kunnen worden gevonden, en wel door het voorloopig handhaven op de afgesloten Zuiderzee van een waterstand, die ongeveer overeenkomt met den gemiddelden laagwaterstand, welke thans in de open Zuiderzee wordt aangetroffen, door welken maatregel op voldoende wijze in de afwateringsbelangen wordt voorzien, terwijl hierdoor in verband met een voldoende inlaatvermogen van de gezamenlijke sluizen in den afsluitdijk in belangrijke mate, zij het ook niet ten volle, wordt te gemoet gekomen aan de inundatiebelangen.

Intusschen dienen de militaire belangen, welke hier op het spel staan, te allen tijde zooveel mogelijk verzekerd te zijn, weshalve het noodzakelijk is, in de wet een uiterste grens vast te stellen voor den laagsten waterstand, welke met het oog op die belangen kan worden toegelaten.

Die uiterste grens is dan in verband met de uitkomsten van het door de beide bovengenoemde commissies ingestelde onderzoek te bepalen op een stand van 0,13—N.A.P. bij het eiland Urk.

Dat hier wordt gesproken van een „stand bij het eiland Urk”, vindt zijn oorzaak hierin, dat als gevolg van op- en afwaaing in verband met de heerschende windrichting de hoogte van den gemiddelden zeestand op de onderscheidene waarnemingspunten langs den omtrek der Zuiderzee niet dezelfde is en ook na de afsluiting niet dezelfde zijn zal, zoodat de gewenschte waterstand op de afgesloten Zuiderzee het best kan worden vastgelegd op een ongeveer in het zwaartepunt van het beschouwde wateroppervlak gelegen punt, waarvoor dan is aan te wijzen het eiland Urk.

Hierboven is reeds gezegd, dat met de aangegeven regeling wel in belangrijke mate, doch nog niet ten volle wordt te gemoet gekomen aan de belangen der inundatie. Met die regeling wordt dus eenig risico ten aanzien van de defensiebelangen aanvaard, doch waar het hier een toestand geldt, die slechts gedurende betrekkelijk korten tijd bestendig zal blijven, meent de Regeering, dat dit risico wel kan worden aanvaard.

In tijden van oorlog of dreigend oorlogsgevaar dient het nadeel intusschen onverwijld te worden veronzijdigd, door zoo noodig den waterstand van de afgesloten Zuiderzee tot grooter hoogte op te voeren.

Met het oog hierop is aan het slot van het tweede lid van het gestelde sub I in de Nota van Wijziging de bepaling opgenomen, dat in tijden van oorlog of oorlogsgevaar de Minister van Oorlog bevoegd zal zijn, het voor de Landsverdediging gewenschte peil vast te stellen.

3°. *Met de voorzieningen, bedoeld in art. 4, wordt eerst op een zoodanig tijdstip aangevangen, dat voltooiing daarvan niet meer kan plaats hebben vóór het tijdstip, waarop de afsluitdijk tot op de hoogte van gemiddeld laagwater ter plaatse is gereedgekomen, dan wel met die uitvoering wordt eerst na laatstbedoelde tijdstip een aanvang gemaakt.*

In dit geval ontstaat een zelfde toestand, als hiervoren sub 2°. bedoeld, met dit verschil nochtans, dat deze niet het gevolg is van vertraging door onvoorziene omstandigheden, doch om andere redenen opzettelijk in het leven is geroepen, terwijl daarenboven die toestand gedurende veel langer tijd bestendig zal blijven. Hier wordt bedoeld op het geval, dat de aanleg der in art. 4 van het wetsontwerp bedoelde voorzieningswerken om redenen van waterstaatkundigen aard of uit hoofde van geldelijke overwegingen zou worden uitgesteld tot na de voltooiing van den afsluitdijk en mogelijk zelfs totdat een begin wordt gemaakt met de zuidelijke inpolderingen.

Het reeds ter sprake gebrachte risico voor de defensiebelangen, waarin eventueel gedurende korten tijd zou worden berust, indien het sub 2°. bedoelde geval zich voordoet, kan dan niet zonder meer worden aanvaard. Daarom is het noodzakelijk, dat in dit geval naast den sub 2°. omschreven maatregel ten aanzien van den waterstand in de afgesloten Zuiderzee nog eenige voorzieningen in het belang van het stellen der inundaties zullen worden getroffen.

Die voorzieningen zullen moeten bestaan in het maken van een nieuwe inlaatgelegenheid voor inundatiewater bewesten

Muiden, waartoe een inlaatsluis moet worden gebouwd in den bestaanden zeedijk nabij Diemerdam, een aanvoerkanaal van ruim 1 K.M. lengte moet worden aangelegd naar het Merwedekanaal bij de brug in den Amsterdamschen straatweg, en eenige beweegbare waterkeeringen moeten worden aangebracht om de verspreiding van het ingelaten water op Amstellands boezem tegen te gaan.

Tegen den aanleg van deze werken bestaat te minder bezwaar, omdat zij, nadat de nieuwe IJ-afsluiting beoosten Amsterdam gereed zal zijn gekomen, ook dienstbaar kunnen worden gemaakt voor de scheepvaart.

Alsdan kan toch door verruiming van het inundatiekanaal en verandering van de inlaatsluis in een schutsluis een rechtstreeksche scheepvaartverbinding worden verkregen tusschen het Merwedekanaal en het IJmeer, die geschikt kan worden gemaakt voor de grootste schepen, voor welke het te verbeteren Merwedekanaal zal worden ingericht, welke schepen dan langs dezen weg het IJ en de daarmede in verbinding staande havens en aanlegplaatsen te Amsterdam zullen kunnen bereiken, in verband waarmede dan de verbetering van het Merwedekanaal bewesten het punt van samenkomst met het nieuwe kanaal achterwege zou kunnen blijven en gelegenheid ontstaat, om dat kanaalvak met betrekkelijk laag gelegen bruggen te kruisen, wanneer dit voor den aanleg van spoorwegverbindingen en voor de exploitatie van havens, enz. beoosten Amsterdam wenschelijk mocht blijken.

De aanlegkosten van de in het belang der inundatie te maken inlaatgelegenheid, die trouwens ruimschoots zullen worden opgewogen door de rentebesparing, welke bij uitstel van de in artikel 4 van het wetsontwerp bedoelde wenken zal worden verkregen, zullen alsdan te zijner tijd ook aan de scheepvaartbelangen ten goede komen.

Uit den aard der zaak zullen de bedoelde voorzieningen moeten zijn getroffen vóór het tijdstip, waarop de inundatiebelangen in het gedrang komen, dat is voordat de afsluitdijk tot op de hoogte van gemiddeld laagwater ter plaatse is gereedgekomen. Het gestelde in het laatste zinsgedeelte van het 3de lid van sub I in de Nota van Wijziging heeft op de evenvermelde voorzieningen betrekking. De kosten van deze voorzieningen zullen uit den aard der zaak komen ten laste van het Zuiderzeefonds, weshalve nog een wijziging van artikel 6 van de ontwerp-wet noodig is. Die wijziging is opgenomen sub II in de Nota van Wijziging.

Ten slotte is het — in verband met de vertraging, welke is ingetreden — noodig een wijziging aan te brengen in de jaartallen betreffende de toekenning van bijdragen ad f 200 000, vermeld in artikel 7. Die wijziging is opgenomen sub III in de Nota van Wijziging. Volgens die wijziging worden de bedoelde jaartallen 5 jaren verschoven.

Een verschuiving van 5 jaren komt wenschelijk voor, omdat — behoudens eenige voorzieningen van niet aanzienlijken omvang — vermoedelijk niet vóór 1932 met de maatregelen en werken in bet belang van de defensie een aanvang zal behoeven te worden gemaakt.

De Minister van Oorlog,
VAN DIJK.

De Minister van Marine,
E. P. WESTERVELD.

De Minister van Financiën,
H. COLIJN.

De Minister van Waterstaat,
G. J. VAN SWAAY.

47. 2.

NOTA VAN WIJZIGING.
(Ingezonden 27 April 1925.)

In het ontwerp van wet worden de volgende wijzigingen aangebracht.

I. Het gestelde in het laatste lid van art. 5 wordt vervangen door:

„Het tijdstip van aanvang van het treffen der voorzieningen, bedoeld in art. 4, wordt tijdig door ons vastgesteld. Mochten deze voorzieningen niet voltooid zijn, vóórdat de in art. 1 bedoelde afsluitdijk tot de hoogte van den gemiddelden laagwaterstand ter plaatse is opgewerkt, dan wordt zorg gedragen dat, zoolang die voltooiing niet heeft plaats gehad, de waterstand op het af te sluiten deel der Zuiderzee — voor zoover zulks met de dan voorhanden inen uitlaatmiddelen bereikbaar is — niet daalt beneden een stand van 0,13 M. + N.A.P. bij het eiland Urk, met dien verstande, dat in tijden van oorlog of oorlogsgevaar Onze Minister van Oorlog bevoegd is het voor de landsverdediging gewenschte peil vast te stellen.

Indien het in het 3de lid van dit artikel bedoelde tijdstip zoodanig wordt gekozen, dat de voltooiing der voorzieningen, bedoeld in art. 4, niet zal kunnen plaats hebben vóór het tijdstip, waarop de in art. 1 bedoelde afsluitdijk tot op de hoogte van gemiddeld laagwater ter plaatse is opgewerkt, zal vóór laatstbedoeld tijdstip aan de hieruit voor 's Lands verdediging voortvloeiende bezwaren op nader door Ons goed te keuren wijze moeten zijn te gemoet gekomen door het maken van een gelegenheid tot inlating van water uit de Zuiderzee op het Merwedekanaal bewesten Muiden en daarmede in verband staande voorzieningen.”

II. In art. 6 worden de woorden en cijfers „artikelen 1, 2, 3 en 4” vervangen door „artikelen 1, 2, 3, 4 en in het laatste lid van artikel 5”.

III. In art. 7 wordt het jaartal „1921”, genoemd in het eerste lid, vervangen door „1926” en het jaartal „1933”. genoemd in de laatste alinea, door „1938”.

De Minister van Oorlog,
VAN DIJK.

De Minister van Marine,
E. P. WESTERVELD.

De Minister van Financiën,
H. COLIJN.

De Minister van Waterstaat,
G. J. VAN SWAAY.

47. 3.

47. 4.

VERSLAG.

AMENDEMENT VAN DEN HEER K. TER LAAN C.S.
Ingezonden 7 Mei 1925.

De Memorie van Antwoord en de daarbij gevoegde Nota van Wijziging hebben der Commissie van Rapporteurs aanleiding gegeven tot het maken van de navolgende opmerkingen.

In de eerste plaats heeft het de aandacht van de Commissie getrokken, dat in het nieuwe derde lid van artikel 5 genoemd wordt een stand van 0,13 M. + N.A.P., terwijl de bedoeling moet zijn en blijkens de Memorie van Antwoord ook is, te spreken van een stand van 0,13 M. — N.A.P.

Voorts heeft de Commissie zich afgevraagd, of het ter verzekering van een zoo economisch mogelijke uitvoering der werken niet gewenscht zou zijn, het eerste lid van artikel 5 te wijzigen in dien zin, dat wordt bepaald, dat de bouw van de duurzame versterkingen, bedoeld in artikel 1, op een zoodanig tijdstip wordt aangevangen, dat deze voltooid kan zijn voordat de sluitgaten in den in artikel 1 bedoelden afsluitdijk zijn gereedgekomen. Wijzigingen van gelijken aard zouden dan moeten plaats hebben in het nieuwvoorgestelde 3de en 4de lid van artikel 5.

Ten slotte zal de Commissie het op prijs stellen, van de Regeering de uitdrukkelijke verzekering te mogen ontvangen, dat de uitvoering der werken voor de landsverdediging zoodanig zal worden geregeld, dat deze nimmer den voortgang van de Zuiderzeewerken zullen tegenhouden. Tusschen de Departementen van Waterstaat en Oorlog behoort naar het oordeel der Commissie in dezen een vorm van samenwerking tot stand te komen, welke het uitsluit, dat achterstand in de uitvoering der laatstgenoemde werken aan minder snellen voortgang van den arbeid aan de defensiewerken kan worden geweten.

Vertrouwende, dat de Regeering bereid zal zijn het bovenstaande vóór de openbare behandeling schriftelijk te beantwoorden, is de Commissie van Rapporteurs van oordeel, dat die behandeling daarmede genoegzaam zal zijn voorbereid.

Aldus vastgesteld den 30sten April 1925.

¹⁾
DUYMAER VAN TWIST.
VAN DER WAERDEN.
BONGAERTS.

¹⁾ Het lid van de Commissie van Rapporteurs de heer VAN DER VOORT VAN ZIJP is niet in de gelegenheid geweest aan de vaststelling van dit Verslag mede te werken.

De ondergeteekenden stellen voor de **artikelen 6 en 7** te vervangen door

Artikel 6.

Ten laste van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting worden gebracht de uitgaven, vereischt voor de maatregelen en werken, bedoeld in de artikelen 1, 2, 3 en 4.

K. TER LAAN.
VAN ZADELHOFF.
SCHAPER.
VLIEGEN.
WIJKAMP.

47. 5.

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG.
(Ingezonden 8 Mei 1925.)

In de 2de alinea van het Verslag wordt opgemerkt, dat in het nieuwe derde lid van artikel 5 ten onrechte gesproken wordt van een stand van 0,13 M. + N.A.P. Inderdaad moet zulks zijn 0,13 M. — N.A.P.; deze onjuistheid, toe te schrijven aan eene drukfout, wordt hiermede hersteld.

In de 3de alinea van het Verslag wordt ter sprake gebracht of het soms gewenscht zou zijn, het eerste lid van artikel 5 te wijzigen in dien zin, dat wordt bepaald, dat de bouw der duurzame versterkingen, bedoeld in artikel 1, op een zoodanig tijdstip wordt aangevangen, dat deze voltooid kan zijn voordat de sluitgaten in den in artikel 1 bedoelden afsluitdijk zijn gereedgekomen.

Zulks zoude er op neerkomen, dat de bedoelde duurzame versterkingen eerder gereed zouden moeten zijn dan thans beoogd wordt. Immers het is de bedoeling, dat deze versterkingen voltooid moeten zijn „voordat de in artikel 1 bedoelde afsluitdijk over de geheele lengte tot op het peil van gemiddeld laagwater is gereedgekomen". De ter sprake gebrachte wijziging zou dus uit een defensie oogpunt bezien iets gunstiger zijn, omdat de dijk feitelijk nog geen acces vormt zoolang de sluitgaten nog open zijn, terwijl die dijk — bij zeer lage ebstanden — wel een acces zou kunnen vormen, indien deze over de volle

lengte tot op het peil van gemiddeld laagwater zal zijn gereed-gekomen. Intusschen wordt dit voordeel niet zoo groot geacht, dat uit dien hoofde, met het oog op de belangen van 's Lands versterkingen behoeft te worden geëischt, zoodat er geen aanleiding bestaat ten deze af te wijken van het streven, zooals het in artikel 5, 1ste alinea, is neergelegd en in de 7de, 8ste en 9de alinea van de Memorie van Toelichting (Gedrukte Stukken, Zitting 1919—1920 — **508**, n°. 3) was toegelicht, om den aanleg van de duurzame versterkingen zoover te verschuiven als toelaatbaar was. Overigens kan niet ingezien worden, dat de vervroeging — als in het Verslag bedoeld — van het tijdstip, waarop de duurzame werken gereed moeten zijn, er toe zoude kunnen bijdragen om „een zoo economisch mogelijke uitvoering der werken te verzekeren”. Immers bij de uitvoering van de waterstaatswerken wordt reeds gerekend met de aan te leggen duurzame versterkingen, zoodat met de economische factoren te dezen reeds ten volle rekening is gehouden.

Het aanbrengen van wijzigingen van gelijken aard in het nieuwvoorgestelde 3de en 4de lid van artikel 5 ontmoet overwegende bezwaren, eenerzijds (3de lid) omdat de bepaling van het handhaven van een peil van 0,13 — N.A.P. op de afgesloten Zuiderzee pas nut heeft indien de sluitgaten zijn gedicht, en anderzijds (4de lid), omdat deze wijzigingen in strijd zouden zijn niet het streven, dat in de Memorie van Antwoord duidelijk naar voren is gebracht, om de bezwaren, voortvloeiende uit de onderlinge afhankelijkheid tusschen de omvangrijke waterstaatswerken, eenerzijds vereischt voor de afsluiting van het IJ tusschen Muiderberg en Uitdam en de verruiming van het Noordzeekanaal en van de inlaatmiddelen te IJmuiden

anderzijds vereischt voor de afsluiting der Zuiderzee, zoo gering mogelijk te doen zijn.

Ten aanzien van het gestelde in de 4de alinea van het Verslag zij opgemerkt, dat naar het oordeel der Regeering het artikel 5, zooals het thans gewijzigd is, geenszins het gevaar verborgen houdt, dat de uitvoering der werken voor de landsverdediging den voortgang der Zuiderzeewerken zoude *kunnen* tegenhouden. Ook zijn de eerstbedoelde werken en in het bijzonder de in artikel 1 bedoelde duurzame versterkingen naar hun technischen aard zoodanig, dat de aanleg daarvan feitelijk pas mogelijk is nadat de waterstaatswerken nagenoeg voltooid zijn; immers de meeste dier werken moeten op of in de te maken waterstaatswerken worden geplaatst. Niettemin wordt gaarne de gevraagde verzekering gegeven.

De Minister van Oorlog,
VAN DIJK.

De Minister van Marine,
E. P. WESTERVELD.

De Minister van Financiën,
H. COLIJN.

De Minister van Waterstaat,
G. J. VAN SWAAY.